

colecția monografii

NICOLETA-RAMONA PREDESCU

REPRODUCEREA ASISTATĂ MEDICAL

Doctrină, legislație, jurisprudență

NICOLETA-RAMONA PREDESCU

**REPRODUCEREA
ASISTATĂ MEDICAL**

Doctrină, legislație, jurisprudență

Universul Juridic
București
-2022-

Terminologie și concepte specifice reproducerii asistate medical

Secțiunea 1. Delimitări conceptuale ale reproducerii asistate

Pe plan mondial, diferite formulări ale conceptului de *reproducere asistată* sunt utilizate deopotrivă de juriști sau medici pentru a desemna un termen general ce face referire la totalitatea tehnicilor și practicilor medicale utilizate în scopul obținerii unei sarcini prin diferite mijloace, altele decât cele ce presupun existența unui raport sexual²⁶. Formulări precum *reproducerea asistată medical*, *procrearea asistată medical* ori *reproducerea umană asistată medical* sunt utilizate în doctrina de specialitate și în diferite documente oficiale adoptate la nivel internațional, regional sau național, toate având același înțeles. În vederea stabilirii unei formule universale care să exprime cât mai bine esența posibilității apelării de către cupluri sau persoane singure la proceduri medicale pentru a avea un copil, în cele ce urmează vor fi identificate și analizate aceste formulări.

La nivel internațional, se observă cu ușurință că noțiunea de *reproducere asistată medical* (RAM)²⁷ este cea preferată. Acest fapt reiese din analiza Glosarului internațional privind infertilitatea și îngrijirea fertilității („*The International Glossary on Infertility and Fertility Care*”)²⁸ adoptat de către Comitetului Internațional pentru Monitorizarea Tehnicilor de Reproducere Asistată (CIMTRA)²⁹, Organizația Mondială a Sănătății (OMS)³⁰ și alți experți³¹.

²⁶ Vezi mai mult N.-R. Predescu, *Legal aspects regarding assisted reproductive technology*, în Vol. Conferinței Internaționale „Educație și creativitate pentru o societate bazată pe cunoaștere”, organizată de Universitatea Titu Maiorescu, București, 2015, pp. 284-295.

²⁷ În traducere în limba engleză: *medically assisted reproduction (MAR)*.

²⁸ F. Zagers-Hochschild, G.D. Adamson și alții, *The International Glossary on Infertility and Fertility Care, Human reproduction*, Oxford, Vol. 32, nr. 9, 2017, pp. 1786-1801, disponibil la <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5850297/pdf/dex234.pdf>, ultima accesare în data de 10 februarie 2022.

²⁹ <http://www.icmartivf.org/>, ultima accesare în data de 10 februarie 2022.

³⁰ <http://who.int/en/>, ultima accesare în data de 10 februarie 2022.

³¹ Lista completă a tuturor experților care au contribuit la întocmirea Glosarului internațional privind infertilitatea și îngrijirea fertilității se poate observa în F. Zagers-

Glosarul însumează 283 de definiții ale termenilor medicali specifici infertilității și tratamentelor de fertilitate³², printre care și termenul de reproducere asistată medical.

Reproducerea asistată medical (RAM) este definită în glosar ca fiind „reproducerea realizată prin intermediul unor variate intervenții, proceduri, operații chirurgicale și tehnologii în vederea tratării diferitelor forme de insuficiență ale fertilității sau infertilității. Acestea includ inducerea ovulației, stimularea ovariană, declanșarea ovariană, toate tehnicile de reproducere asistată medical, transplantul uterin și inseminarea intrauterină, intra-cervicală sau intra-vaginală cu spermă de la soț/partener sau terț donator”³³.

Cu toate că ne referim la o noțiune formulată într-un document publicat în urma efortului comun al celor mai importante organizații internaționale din domeniul fertilității, printre care și Organizația Mondială a Sănătății, în publicațiile juridice doctrinare sau jurisprudențiale sunt utilizate și alte formulări similare noțiunii de reproducere asistată medical.

La nivelul Consiliului Europei (CoE)³⁴ este utilizat cu precădere termenul de *procreare asistată medical (PAM)*³⁵. Acest fapt reiese din analiza documentelor oficiale adoptate de CoE pe parcursul timpului, precum rapoartele anuale³⁶

Hochschild, G.D. Adamson și alții, *op. cit.*, p. 1789, disponibil la <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5850297/pdf/dex234.pdf>, ultima accesare în data de 10 februarie 2022.

³² Inițial, în anul 2006, Comitetul Internațional pentru Monitorizarea Tehnicilor de Reproducere Asistată a publicat un prim glosar alcătuit din 53 de termeni specifici infertilității și tratamentelor privind fertilitatea. Ulterior, în anul 2009, alături de Organizația Mondială a Sănătății a fost publicată o ediție extinsă a glosarului, însumând 87 de termeni. Din acel moment demersuri au fost realizate în vederea uniformizării limbajului utilizat de profesioniști, cercetători, pacienți etc., astfel că în anul 2017 a fost publicată varianta actuală a glosarului ce însumează 283 de termeni ca urmare a efortului colectiv de peste douăzeci și cinci de profesioniști din întreaga lume.

³³ Textul original: „*Medically assisted reproduction (MAR)* - „reproduction brought about through various interventions, procedures, surgeries and technologies to treat different forms of fertility impairment and infertility. These include ovulation induction, ovarian stimulation, ovulation triggering, all ART procedures, uterine transplantation and intra-uterine, intracervical and intravaginal insemination with semen of husband/partner or donor”.

³⁴ <https://www.coe.int/en/web/portal/home>, ultima accesare în data de 10 februarie 2022.

³⁵ Termenul utilizat în limba engleză este: *medically assisted procreation (MAP)*.

³⁶ Vezi în acest sens Raportul Anual al Comitetului de Miniștrii pe anul 2017, 2016 și 2015, disponibile la <https://www.coe.int/en/web/execution/annual-reports>, ultima accesare în data de 10 februarie 2022.

întocmite de Comitetul de Miniștri cu privire la supervizarea executării hotărârilor și deciziilor Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) sau din Fișele Informativ referitoare, spre exemplu, la drepturile reproductive³⁷, surrogatul gestațional³⁸, drepturi părintești³⁹ sau referitoare la orientarea sexuală⁴⁰. Aceste fișe informative sunt actualizate în mod constant în funcție de evoluția jurisprudenței relevante a CEDO în respectivele domenii.

În ciuda faptului că documentele adoptate la nivelul CoE respectă o notă de uniformitate în ceea ce privește utilizarea conceptului de *procreare asistată medical*, această uniformitate în exprimare nu este întâlnită și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. În conținutul hotărârii pronunțate de CEDO în Cauza *S.H. și alții c. Austria*⁴¹ expresia întâlnită este cea de *procreare asistată medical*. În schimb, în Cauza *Paradiso și Campanelli c. Italia*⁴² formularea este cea de *tehnici de reproducere asistată medical*⁴³, întâlnită în §9 sau §100, sau cea de *tehnici de reproducere asistată*⁴⁴ întâlnită în §11. Pe de altă parte, în Cauza *Nedescu c. România*⁴⁵ în §50 întâlnim expresia de *procedură de reproducere asistată*⁴⁶, iar în §70 al aceleiași hotărâri pe cea de *procreare asistată*⁴⁷.

Pe baza exemplurilor formulate mai sus putem trage concluzia că *nu există un consensus* cu privire la utilizarea unei formulări unice referitoare la procedurile medicale de reproducere asistată. Acest fapt se datorează mai ales diferitelor formulări referitoare la reproducerea asistată, existente deja în

³⁷ Vezi https://echr.coe.int/Documents/FS_Reproductive_ENG.pdf, ultima accesare în data de 10 februarie 2022.

³⁸ Vezi https://echr.coe.int/Documents/FS_Surrogacy_ENG.pdf, ultima accesare în data de 10 februarie 2022.

³⁹ Vezi https://echr.coe.int/Documents/FS_Parental_ENG.pdf, ultima accesare în data de 10 ianuarie 2022.

⁴⁰ Vezi https://echr.coe.int/Documents/FS_Sexual_orientation_ENG.pdf, ultima accesare în data de 10 februarie 2022.

⁴¹ *S.H. și alții c. Austria* [MC], nr. 57813/00, CEDO 2011, §18, §21, §52, §59.

⁴² *Paradiso și Campanelli c. Italia* [MC], nr. 25358/12, CEDO 24 ianuarie 2017.

⁴³ Noțiunea utilizată în varianta oficială în limba engleză a hotărârii din Cauza *Paradiso și Campanelli c. Italia* este: *medically assisted reproduction techniques*.

⁴⁴ Noțiunea utilizată în varianta oficială în limba engleză a hotărârii din Cauza *Paradiso și Campanelli c. Italia* este: *assisted reproduction techniques*.

⁴⁵ *Nedescu c. România*, nr. 70035/10, CEDO 16 ianuarie 2018.

⁴⁶ Noțiunea utilizată în varianta oficială în limba engleză a hotărârii din Cauza *Nedescu c. România* este: *assisted reproduction procedure*.

⁴⁷ Noțiunea utilizată în varianta oficială în limba engleză a hotărârii din Cauza *Nedescu c. România* este: *assisted procreation*.

legislațiile naționale la data la care reclamanții au decis să se adreseze CEDO, formulări pe care instanța de la Strasbourg le-a preluat cu ușurință.

La nivelul Uniunii Europene, în documentele elaborate de Parlamentul European, termenul utilizat cu precădere este cel de *reproducere asistată medical*⁴⁸.

Pe plan național, legislația civilă română utilizează conceptul de *reproducere umană asistată medical (RUAM)* în reglementările instituite în cuprinsul art. 441 – 447 C. civ.⁴⁹ cu referire strictă la tehnica reproducerii asistate cu terț donator⁵⁰. Aceste dispoziții nu constituie cadrul general al tehnicilor de reproducere asistată, ci doar cuprind anumite referiri la una dintre aceste tehnici, și anume cea care implică utilizarea gameților proveniți de la un terț donator.

În limbajul juridic și medical de specialitate, pe lângă termenul de reproducere umană asistată medical, mai este utilizat și termenul de *reproducere umană asistată*. Acesta din urmă este întâlnit în legislația canadiană⁵¹ (*assisted human reproduction*).

Totodată, termenul *procreare asistată medical* (utilizat și la nivelul CoE) este întâlnit în mod constant în literatură și legislația franceză⁵² (*assistance médicale à la procreation*), fiind definit în cuprinsul art. L2141-1 al Codului francez al sănătății publice ca acele „*practici clinice și biologice care permit*

⁴⁸ A se vedea *Analiza comparativă a reproducerii asistate medical în UE: Reglementare și tehnologii* (SANCO/2008/C6/051), disponibil la https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/blood_tissues_organs/docs/study_eshre_en.pdf, ultima accesare în data de 12 februarie 2022.

⁴⁹ Codul civil, adoptat prin Legea nr. 287/2009, publicată în M. Of. nr. 511 din data de 24 iulie 2009, pus în aplicare potrivit Legii nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în M. Of. nr. 409 din data de 20 iunie 2011, republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011, în vigoare de la data de 1 octombrie 2011, modificată și completată ultima dată prin Legea nr. 17/2017 privind aprobarea O.U.G. nr. 1/2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe, publicată în M. Of. nr. 196 din data de 21 martie 2017.

⁵⁰ Sediul materiei reproducerii asistate medical cu terț donator să regăsește în cuprinsul art. 441-447 C. civ., în Cartea a II-a „Despre familie”, Titlul III „Rudenia”, Capitolul II „Filiația”, Secțiunea a 2-a „Reproducerea umană asistată medical cu terț donator”.

⁵¹ Assisted Human Reproduction Act (S.C. 2004, c.2), disponibil la <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/A-13.4/>, ultima accesare în data de 12 februarie 2022.

⁵² A se vedea *Code de la santé publique*, disponibil la: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006072665/2021-11-07/, ultima accesare în data de 12 februarie 2022.

concepțiunea *in vitro*, conservarea gameților, a țesuturilor germinative și a embrionilor, transferul de embrioni și inseminarea artificială⁵³.

În publicațiile de specialitate juridică sau medicală din Statele Unite ale Americii cel mai des utilizat termen este cel de *assisted reproductive technology/ies* – în traducere literară: *tehnologie/ii de reproducere asistată*. Ținând cont de înțelesul juridic și medical al acestui termen, traducerea cea mai adecvată ar fi: *tehnici de reproducere asistată*.

O formulare aproape similară întâlnim în legislația spaniolă⁵⁴ – *técnicas de reproducción humana asistida* (tehnici de reproducere umană asistată). Cu toate acestea, în literatura spaniolă de specialitate este utilizat și termenul de tehnici de reproducere asistată⁵⁵.

În cuprinsul Glosarului internațional privind infertilitatea și îngrijirea fertilității despre care am făcut vorbire mai sus, *tehnicele de reproducere asistată (TRA)* sunt definite ca reprezentând toate intervențiile care includ manipularea *in vitro* a ovulelor și a spermatozoizilor umani sau a embrionilor în scopul reproducerii. Acestea includ, dar nu în mod limitativ, FIV și transferul embrionar (TE), injecția intracitoplasmatică cu spermă (IICS), biopsia embrionului, testarea genetică preimplantaționară (TGP), ecloziunea asistată, transferul intrafalopian de gameți (TIFG), transferul intrafalopian de zigoți, crioconservarea gameților și a embrionilor, donarea de spermatozoizi, ovule și embrioni, și ciclurile de surrogat gestațional. Cu toate acestea, TRA și registrele specifice TRA, nu includ inseminarea asistată cu spermatozoizii partenerului femeii sau ai unui terț donator⁵⁶.

În ciuda caracterului pur medical al definiției tehnicilor de reproducere asistată din Glosarul internațional, importanța sa este deosebită prezentului demers prin prisma faptului că, în identificarea problemelor juridice pe care le

⁵³ Art. L2141-1 din Codul sănătății publice francez: „*L'assistance médicale à la procréation s'entend des pratiques cliniques et biologiques permettant la conception in vitro, la conservation des gamètes, des tissus germinaux et des embryons, le transfert d'embryons et l'insemination artificielle*”.

⁵⁴ Ley 14/2006, de 26 de mayo, sobre Técnicas de Reproducción Humana Asistida, disponibilă la <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2006-9292&tn=1&p=20150714>, ultima accesare în data de 12 februarie 2022.

⁵⁵ S. Vilar González, *La gestión subrogada en España y en el derecho comparado*, Ed. Wolters Kluwer España, 2018, p. 18; M. del Rosario Díaz Romero, *Autonomía de la voluntad y contrato de gestión subrogada: efectos jurídicos*, Ed. Aranzadi, Spania, 2018, p. 91.

⁵⁶ Vezi termenul *assisted reproductive technology* în F. Zagers-Hochschild, G.D. Adamson și alții, *op. cit.*, p. 1790, disponibil la <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5850297/pdf/dex234.pdf>, ultima accesare în data de 10 februarie 2022.